

Watersnoodmonument 1861

Tegen de binnenzijde van de Waalbandijk tussen de Wielstraat en de Korte Brouwerstraat staat een in 1893 vernieuwde gedenknaald, die een uit 1874 daterend monument vervangt, dat de herinnering levend houdt aan de watersnoodramp van 1861

Het monument na renovatie 1893 (opname 1975)

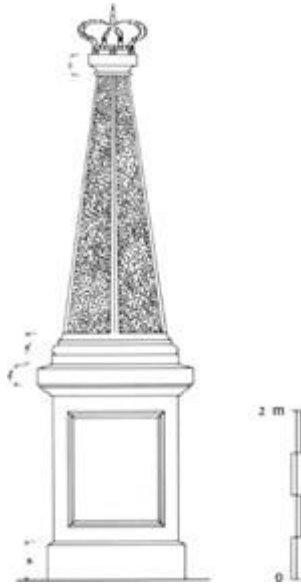
Geschiedenis

Op 1 februari 1861 brak bij de Klef in Beneden-Leeuwen de Waalbandijk door, hetgeen een catastrofale overstroming van Maas en Waal tot gevolg had en verslagenheid teweegbracht in heel Nederland. Koning Willem III bracht een bezoek aan het rampgebied.

Bij gelegenheid van het 25-jarig regeringsjubileum van de vorst nam het hoofd van de openbare school in Leeuwen, Udo de Jong, het initiatief om een gedenkteken te plaatsen op de plek waar de koning destijds voet aan land had gezet.

Met steun van de bevolking van Boven- en Beneden-Leeuwen werden de benodigde gelden bijeengebracht; door een competentiegeschil deden de inwoners van Wamel, die het voorstel van burgemeester Van Delen steunden om de koning, uit erkentelijkheid voor de vele weldaden bewezen tijdens de genoemde watersnood, een voorwerp van goud of zilver aan te bieden, niet mee.

De Leeuwense commissie o.l.v. schoolmeester De Jong slaagde erin op 12 mei 1874 het beoogde monument te onthullen.

Tekening van het Leeuwnense gedenksteen van 1874, uit een in 1889 opgesteld inspectie-rapport

Het was een bouwsel van baksteen dat met Portland-cement was afgestreeken. In 1888 richtte Udo de Jong, nog steeds president van de commissie, zich tot het Gemeentebestuur van Wamel met de vraag het monument van de commissie over te nemen.

Toen bleek dat de commissie niet over fondsen voor onderhoud beschikte, werd dit verzoek afgewezen. De staat van het monumentje was inmiddels zeer slecht.

Bij een bezoek aan Wamel van de Commissaris van de Koning in Gelderland kwam de kwestie na het doorlezen van de raadsverslagen opnieuw aan de orde.

Hij wendde zich tot de minister van Binnenlandse Zaken met het verzoek om een rijksbijdrage in de herstellkosten. In juli 1890 maakte een Rijksbouwkundige een rapport met opmeting, waaruit bleek dat het gedenksteen diende te worden herbouwd.

De minister oordeelde, dat het wenselijk was het gedenksteen in stand te houden, maar dat het hem voorkwam, 'dat het geene voldoende kunstwaarde bezit om op Rijkskosten te worden hersteld'.

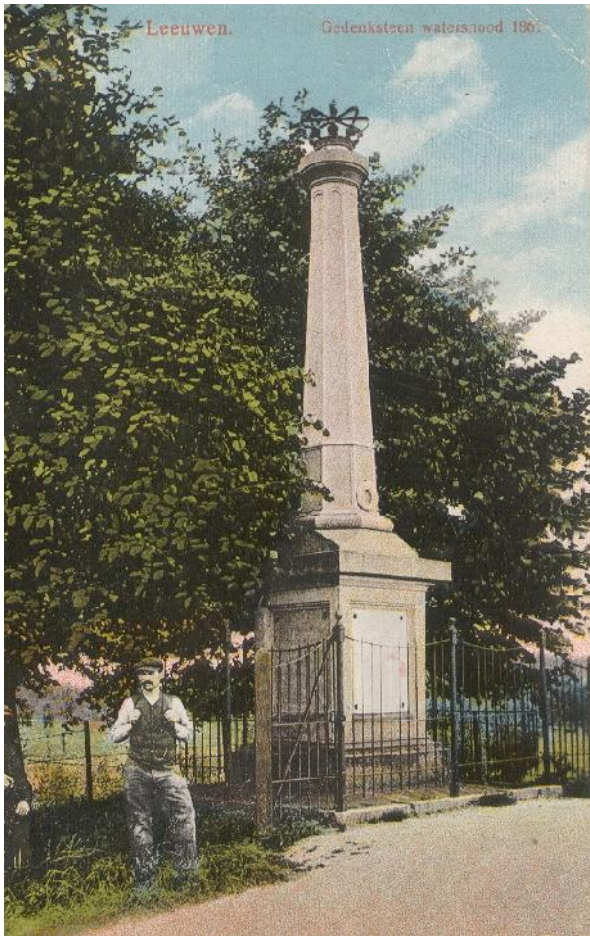
Tenslotte ontfermde de Provincie Gelderland zich over het monument. Het werd in 1893 opnieuw opgetrokken in duurzamer materiaal en aan de Provincie Gelderland overgedragen.

Als het monument met het hek geheel wordt afgebroken en weder opgebouwd met dezelfde materialen, al neemt men die ook van beter kwaliteit, zal het over vijf en twintig of dertig jaar weder vervallen zijn, want surrogaten zijn in onze luchtstreek

en vooral op die plaats en dat doel ten eenenmale ongeschikt. Ik raam zulk een renovatie op f 600, -, eene uitgaaf die dus over 30 of 40 jaar vermoedelijk weer opnieuw zal moeten worden gedaan.

Wil men dat het inderdaad een monument zij en dus bestand tegen het klimaat, dan moet het geheel van deugdelijke bouwstoffen, in casu gehouwen steen, worden samengesteld. Daarvoor wordt circa f 2000, - gevorderd.'

Bij de herbouw van het monument in 1893 heeft men de natuurstenen onderdelen van 1874 zoveel mogelijk hergebruikt.

De sokkel werd echter geheel met hardsteen bekleed.

De vorm van de naald is gewijzigd een in doorsnede achthoekige schacht met gefrijnde cassementen op de zijden, aan de bovenzijde uitlopend op een ronde vorm.

Hierop rusten een geprofileerde dekplaat en koningskroon.

De schacht is van arduin, de kroon van verguld metaal.

Tegen het voetstuk is aan de voorzijde de wit marmereen plaat uit 1874 aangebracht met de tekst:

Aan / KONING WILLEM DEN DERDE / en / Hoogstdeszelfs Broeder / PRINS HENDRIK. / Het dankbare Leeuwen / 12 Mei 1874'.

Op de linkerzijde van het voetstuk staat de inscriptie:

De vloed eischte 37 offers / Een meisje van 8 jaren dob- / berde 6 daagen op de golven / en bleef gespaard/ 1 Februari 1861'. Op de rechterzijde: 'Een traan in 't Manlijk oog / Een troostwoord in den mond / Stond Neerlands Vorst ons bij / in dezen bangen stond'.

Bronnen

Literatuur. Leeuwen, *Monument*, in: *Architectura* 1893, blz. 173; H.D.J. van Rechteren van Arnhem,

Het Oranje-Monument te Leeuwen (Maas en Waal), in: *Eigen Haard* 1896, blz. 1889-1890; R.P. van den Bosch,

Neerlands verleden uit steen in beeld, Schiedam 1901, blz. 83-84; Manders 1953, blz. 39-44; Van Heiningen 1965, blz. 116-117.

Archivalia. A.R.A., Den Haag, archief Min. van Binnenl. Zaken. afd. K. en W. 1875-1914, portef. nr. 30: *Gedenkteken 'ter herinnering aan 's konings daden in 1861*,